

Når ophører en krig?

102034

AV

direktør Lorentz Vogt

Alle er enige om, at krigen på norsk grunn ophørte ved kapitulasjonen 10. juni 1940. Men hvad betød kapitulasjonen ellers? Menningene er delte — men alle burde være interessert i, at spørsmålet søkes belyst best mulig. Det er direkte avgjørende for titusener av menneskers skjebne og indirekte for hundre tuseners.

De norske stridskrefter overgav sig i 1940 i flere etapper: På Heistadmoen, i Sætersdalen, i Gausdal, på Molde o.s.v. Overalt er kapitulasjonen undertegnet av de lokale militære myndigheter. Hverken den norske eller den tyske overkommando satte sitt navn under noe dokument. Det skjedde heller ikke i Molde uaktet de tropper, som der overgav sig, hadde vært direkte under general Ruges kommando. Krigen skulde nemlig fortsette.

Anderledes med kapitulasjonen i Trondheim. Dend fant sted efter beslutning av Kongen i statsråd 7. juni. Den var like meget en statsakt som en militær kapitulasjon og den omfattet de samlede norske stridskrefter. General Ruge som fikk i oppdrag å ordne med kapitulasjonen søkte ikke direkte chefen for de lokale tyske militære styrker, men henvendte sig til den norske legasjon i Stockholm. Derved blev kapitulasjonens politisk-diplomatiske karakter ytterligere understreket. Gjennem det svenske utenriksministerium blev kontakt opnådd. Også dette er karakteristisk. Man henvender sig ikke til utenriksministeriet i et neutralt land for å formidlet en lokal militær kapitulasjon. Et av general Ruges krav var «at tyskerne skulde overta hele Nord-Norge også Ostfinnmark. Vi måtte nu for enhver pris undgå, at der rykket en annen makt inn der (er noen i tvil om, at der siktedes til Sovjet?) lengst nordpå og at landet på den måte blev delt mellem to fremmede makter. Fra tysk side var man til å begynne med mest tilbøielig til å overlate det militære vakhold i Ostfinnmark til norske militære styrker. Men o.s.v.» Citatet er hentet fra Birger Gotaas's bok: «Fra 9. april til 7. juni». Denne bok har vist sig å være pålitelig på alle punkter. Går man ut fra, at Norge skulde fortsette krigen, blir såvel general Ruges som tyskernes opfatning uforståelig.

Under en krig mellem Norge og Tyskland kan tyskerne umulig tenkes å ville overlate det militære vakhold til nordmennene.

Den 10. juni 1940 gikk Norge ut av

krigen. Men dermed blev det langt fra neutralt. Regjeringen fortsatte sitt arbejde som «ikke-krigsførende» — men på britisk side. Quisling og hans menn arbeidet på den annen side. Konge og regjering bygget sin politikk på at Norge bare kunde gjenvinne sin frihet og selvstendighet gjennem en britisk seier, og gjorde hvad den ellers kunde for å bidra hertil. Dette program var fastlagt allerede på Elverum 9. april såvel av statsminister Nygaardsvold som av stortingspresident Hambro. Den sistes ord var følgende (Stortingstiden 1940 side 753 første til annen spalte):

«Og som statsministeren var inné på — hvis det skulde vise sig, at det er umulig for denne regjering, som er landets lovlige regjering, å komme i den kontakt hvori den skulde komme med makthaverne i øieblikket (tyskerne) har den åpen adgang til å bevare Regjeringen og det internasjonale symbol på Norges uavhengighet og selvstendighet, den eneste regjering som har en internasjonal bemyndigelse og fullmakt til å optre, selvom den sitter i fremmed land».

«Adresseavisen» hevder at en krigstilstand varer «inntil den er avløst av en fredstilstand tilveiebragt gjennem en fredsavtale». Denne påstand tror jeg vanskelig lar sig opprettholde rent generelt. En krig er i første rekke et faktisk forhold. Verdenshistorien kjenner en rekke tilfeller av kriger, som aldri er blitt etterfulgt av noen fredsslutning. Men de enkelte land befinner sig ikke derfor i evig krig.

Tar vi situasjonen i Norge 9. april 1940 om aftenen, så hadde Regjeringen efter beslutning av Stortinget og i forståelse med Kongen bedt tyskerne om en «fredelig» ordning. Ingen er i tvil om, at var dette gått iverd vilde Norge den dag være trådt ut av krigen, selvom der sikkerlig aldri vilde bli noen samtidig formell freds-slutning — ikkesålt i Norge som i Danmark.

Enn så det ikke sluttet noen fred i Norge. Og er krigen ophørt. Hvis Norge på den dag var i krig, vilde dets borgere være underkastet en rekke militære lovbestemmelser, som

ingen nu vil hevde. Det gjelder særlig strenge straffer for folk, som ikke møter til militærtjeneste, som blir borte o.s.v. Det gjelder militære rekvisisjoner, adgangen til å anvende standrett o.s.v. Ingen av disse ting kan anvendes idag, fordi Norge ikke er i krig, selvom der ikke foreligger noen fredsavtale med Tyskland — ja kanskje aldri kommer til å foreligge noen sådan.

En krig ophører når de samlede stridskrefter kapitulerer. Krigen 1914—1918 ophørte 11. nov. 1918, da der blev blåst:

Ilden ophører. Men de forskjellige fredsavtaler kom meget senere, og neppe noen husker de forskjellige datoer.

Men med Norges uttreden av krigen ophørte ikke den enkelte borgers lydighetsplikt mot Konge og Regjering eller hans troskapsforhold til Konstitusjonen. Det var hans plikt å motsette sig alle overgrep, fremfor alt en fredsavtale med Tyskland, som kunde bringe Norge inn i krigen igjen. — men denne gang på tysk side. Dette siste arbejde blev lettet ved at tyskerne heller ikke ønsket noen fredsavtale for alt kunde bli gjort op samlet med Vestmaktene.

Kampen i Norge blev en strid for å bevare landet mot den ødeleggelse av alle institusjoner som en nazifisering vilde medføre. Det blev en civil kamp mot en ideologi, som var oss fremmed og som vi ikke ønsket å underkaste oss. De som forbrøt sig her, syndet ikke mot statens selvstendighet og sikkerhet — straffelovens kapittel 8 med den bekjente § 86. — statens selvstendighet og sikkerhet blev avgjort mellem andre makter og på andre slagfelter. Derimot vil deres optreden i flere tilfelle komme inn under kapittel 9: «Forbrytelser mot Norges statsforfatning og statsoverhodes» med dens likeledes kjente § 98.

De var ikke forrædere — ti Norge var ikke lenger krigsdeltager. Men de var revolusjonære.

LORENTZ VOGT

Brev til Tønsbergs Blad

Fugl i fangenskap.

not full?

ge eksperid svensk

tektivt middelgiftning, det er blitt uteks

d Beokomber

at Sander eller de sven

idlet er en glass melk

ter og hjerteazol. Forsøk

el tusen perat dette mid

alkoholkonsend optil sytti

forsøksperde tatt blan

k, sukker og ingen av dem

like etterpå og minutter satte

drammer fleste blev

gang. En ortæringen på

viste 78 prosokspersonene

på påvirkning. nde tallet

også hadde null.

tre timer var rent det sam

mentz sier at bare ikke må

en hjelp for kere til å drik

3. Mennesker alkoholhunger

ting å gjøre. e med alkohol

2.